

- Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. - Х., 2009. - 20 с.
8. Петров С.Є. Розслідування незаконного заволодіння автотранспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.09 / Петров Сергій Євгенійович. - К., 2010. - 242 с.
9. Свірін М.О. Запобігання органами внутрішніх справ незаконному заволодінню транспортними засобами: дис... канд. юрид. наук: 12.00.08 / Свірін Микола Олександрович. - К., 2010. - 227 с.
10. Іванов Ю.Ф. Незаконне заволодіння транспортним засобом: кримінально-правовий та кримінологічний аспекти: практ. посіб. / Ю.Ф. Іванов. - К., 2008. - 108 с.
11. Організація і тактика боротьби підрозділів Департаменту карного розшуку МВС України з легалізацією автотранспортних засобів, здобутих злочинним шляхом: метод. реком. / [О.М. Бряковська, О.М. Корнєв, В.П. Кравченко та ін.]. - К.: Київ. нац. ун-т внутр. справ, 2008. - 40 с.
12. Запобігання незаконному заволодінню автотранспортом, що вчиняється за участю неповнолітніх [Текст]: метод. реком. [С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, О.А. Просолов та ін.]; за заг. ред.

О.М. Джужі. - К., 2011. - 60 с.

13. Взаємодія підрозділів карного розшуку та іншох служб ОВС у розкритті незаконного заволодіння автотранспортом: метод. реком. / [С.С. Чернявський, О.М. Брисковська, А.В. Капашук та ін.]; за заг. ред. О.М. Джужі. - К.: Нац. акад. внутр. справ, 2010. - 80 с.
14. Організація розслідування окремих видів злочинів: навч. посіб. / [А.Ф. Волобуєв, О.Є. Користін, Р.Л. Степанюк та ін.]; за заг. ред. А.Ф. Волобуєва. - Х.: ХНУВС, 2010. - 568 с.
15. Ярмак Х.П., Різниченко С.В. Поняття безпеки дорожнього руху, форми і методи її забезпечення // Вісник Одеського інституту внутрішніх справ. - 1997. - № 1. - С. 67-69.

*Колб С.О.,
старший державний ревізор-інспектор
Луцької ОДПІ ГУ Міністерства доходів і зборів
України у Волинській області
Надійшла до редакції: 03.12.2014*

УДК343.34:34:343.2/7(4/9)

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ЗЛОЧИНИ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОГО ПОРЯДКУ ТА МОРАЛЬНОСТІ В ЗАРУБІЖНОМУ ЗАКОНОДАВСТВІ

*Копотун І.М.
Рудик М.М.*

У статті досліджено та проведено аналіз кримінальної відповідальності за злочини проти громадського порядку та моральності в зарубіжному законодавстві.

Ключові слова: громадська безпека, громадський порядок, моральність.

В статье исследованы и проведен анализ уголовной ответственности за преступления против общественного порядка и нравственности в зарубежном законодательстве.

Ключевые слова: общественная безопасность, общественный порядок, нравственность.

In the article investigational and the analysis of criminal responsibility is conducted for crimes against a public peace and morality in a foreign legislation.

Keywords: public safety, public peace, morality.

Система злочинів проти громадського порядку та моральності в законодавстві багатьох держав сформувалася переважно в XIX столітті. При цьому намітилися дві основні тенденції.

В одних країнах під посяганнями на моральність розуміли будь-які злочини, пов'язані із сексуальним насильством: зґвалтування, втягнення в проституцію, кровозмішення, розбещення неповнолітніх тощо.

Так, Угорське Кримінальне Уложення Розділом "Злочини проти моральності" охоплювало не тільки поширення порнографічних творів, кровозмішення, але й зґвалтування та ін.

В інших — суспільна моральність ставилася під охорону не самостійно, а у зв'язку з деякими іншими об'єктами, наприклад, зі злочинами проти родини (у Франції).

© І.М. Копотун, М.М. Рудик, 2014

Злочини проти громадського порядку також охоплювали ширше коло злочинних діянь. Так, у Франції злочини проти громадського порядку розуміли дуже широко, тому Кримінальний кодекс Франції зараховував сюди й порушення публічного порядку, опір публічній владі, господарські злочини тощо.

Спочатку розглянемо сучасну регламентацію злочинів проти громадського порядку та моральності в кримінальних законодавствах країн колишнього СРСР.

Структура нових кримінальних кодексів деяких країн колишнього СРСР і місце в них норм про злочини проти громадського порядку та моральності неоднакові. Аналогічні російському кодексіві назви Розділу "Злочини проти громадської безпеки й громадського порядку" мають кодекс Республіки Казахстан 1997 р., кодекс Республіки Таджикистан 1998 р., кодекс Республіки Узбекистан 1994 р. та ін. Це вказує на безумовний вплив Кримінального кодексу Російської Федерації 1996 р. на законодавство пострадянських країн. Рівень запозичення за деякими нормами досягає фактично 100 %. Згадаємо хоча б кодекс Республіки Таджикистан 1998 р. Безумовно, є відмінності, котрі ми далі розглянемо.

До прикладу, Кримінальний кодекс Латвійської Республіки 1998 р. не має розділів, а Глава XX має назву "Злочини проти громадської безпеки та громадського порядку".

Розгалужену систему норм про відповідні злочини передбачає Кримінальний кодекс Республіки Білорусь 1999 р. У ньому Розділ XI присвячений "злочинам проти громадського порядку та суспільної моральності".

Необхідно звернути увагу, що Кримінальний кодекс Російської Федерації, на відміну від попередніх кодексів, не виділяє такого самостійного родового об'єкта, як громадський порядок, отже, не може бути чітко

**ПІВДЕННОУКРАЇНСЬКИЙ
ПРАВНИЧИЙ ЧАСОПИС**

визначено й коло діянь, які посягають на нього. Це, мабуть, пов'язано з відсутністю відповідної глави в Розділі IX Кримінального кодексу Російської Федерації.

Аналіз кримінального законодавства країн колишнього СРСР дає підстави виділити основні (типові) розділи, в яких містяться норми, відповідні Розділу XII Кримінального кодексу України.

Це, по-перше, злочини проти сім'ї та неповнолітніх; по-друге, злочини проти власності; по-третє, злочини проти громадської безпеки; по-четверте, злочини проти суспільної моральності; по-п'яте, злочини проти громадського здоров'я та співжиття.

На відміну від українського законодавства, котре передбачає відповідальність за втягнення неповнолітнього в злочинну діяльність лише в одній статті (ст. 304 КК України), кримінальне законодавство більшості пострадянських країн передбачає поділ такої відповідальності за двома статтями "Втягнення неповнолітнього у вчинення злочину" та "Втягнення неповнолітнього в іншу антигромадську діяльність" (статті 150, 151 КК Російської Федерації, статті 131, 132 КК Казахстану, статті 172, 173 КК Республіки Білорусь). Одночасно в Кримінальному кодексі Грузії (ст. 171), у Кримінальному кодексі Узбекистану (ст. 127) відповідальність за такі дії передбачена лише однією статтею.

Аналіз надав можливість виявити й деякі відмінності в законах. Кримінальний кодекс Казахстану, як і Кримінальний кодекс України, використовує термін "злочинна діяльність" і не розкриває характеристики способів учинення цього злочину. Кримінальний кодекс Естонії поєднує в одній статті відповідальність за втягнення неповнолітнього в злочинну та в іншу антигромадську діяльність, зокрема проституцію, до того ж естонський закон не передбачає кваліфікуючих ознак злочину, як і Кримінальний кодекс Латвії. Інші ж держави описують склад втягнення в злочин з використанням термінології, аналогічної російській.

Також потрібно звернути увагу на кваліфікуючі ознаки такого посягання (за законодавством деяких країн колишнього СРСР), які можливо запозичити до Кримінального кодексу України. Це вчинення такого злочину батьком, педагогом чи опікуном, застосування до неповнолітнього погрози насильством або насильства.

Аналізуючи зарубіжне кримінальне законодавство, можна дійти висновку, що торгівля людьми в кримінальному законі дуже часто зводиться до втягнення в проституцію. Так, у Кримінальному кодексі Республіки Таджикистан встановлено відповідальність за вербування людей з метою сексуальної чи іншої їх експлуатації (ст. 132). Звертає на себе увагу спосіб учинення злочину вербування через обман. Отже, насильство чи погроза його застосування в законі не передбачені.

Це звужує склад злочину за рахунок найнебезпечніших форм "вербування" в заняття проституцією. У частині 2 ст. 132 КК Республіки Таджикистан кваліфікуючими цей злочин обставинами визначено: його здійснення групою осіб за попередньою змовою чи щодо завідомо малолітнього або неповнолітнього, а особливо кваліфікуючими обставинами – вчинення злочину організованою групою, з метою вивезення таких осіб за межі Республіки та при особливо небезпечному рецидиві. І лише згадка в п. "б" ч. 3 ст. 132 КК Республіки Таджикистан про мету

вивезення потерпілих осіб за межі Республіки для сексуальної або іншої їх експлуатації - дає нам змогу порівнювати редакцію цієї норми зі ст. 149 КК України (до 10 лютого 2006 р.) "Торгівля людьми або інша незаконна угода щодо людини". Кримінальним кодексом Республіки Молдова вербування людей з метою сексуальної чи іншої їх експлуатації (ст. 165) визначено як торгівля людьми. Хоча при цьому мета - вчинення такого злочину для вивезення за межі країни, як це було зроблено за Кримінальним кодексом України до 10 лютого 2006 р., - не визначена. Тож така редакція ст. 165 КК Республіки Молдова (ст. 132 КК Республіки Таджикистан) спричиняє невиправдану конкуренцію зі ст. 220 КК Республіки Молдова "Сутенерство" (ст. 238 КК Республіки Таджикистан "Втягнення в заняття проституцією").

У Кримінальному кодексі Швейцарії торгівля людьми також ототожнюється зі втягненням у проституцію. Так, у статті 196 КК Швейцарії "Торгівля людьми" зазначено, що той, хто здійснює торгівлю людьми, щоб здійснити пособництво в розпусних діях іншої людини, карається каторжною в'язницею чи позбавленням волі не менше як на шість місяців.

Щодо поширення порнографічних матеріалів і предметів, які пропагують культ насильства та жорстокості, можна дійти висновку про регламентацію такого злочину в більшості пострадянських країн. Хоча, наприклад, Кримінальний кодекс Республіки Молдова взагалі не передбачив кримінальної відповідальності за такі дії.

Аналіз кримінального законодавства деяких зарубіжних країн дає можливість виділити основні (типові) розділи, в яких містяться норми, відповідні Розділу XII КК України.

Це, по-перше, злочини проти сім'ї та неповнолітніх; по-друге, злочини проти особи; по-третє, злочини проти громадської безпеки та громадського порядку; по-четверте, злочини проти суспільної моральності; по-п'яте, злочини проти власності; по-шосте, статеві злочини; по-сьоме, злочини проти релігії; по-восьме, злочини проти державної влади; по-дев'яте, злочини проти порядку управління.

У Кримінальному кодексі Польщі відповідні норми передбачаються в главі про злочини проти сексуальної волі та моральності й про злочини проти публічного порядку.

Розгалужену систему норм про відповідні злочини передбачають кримінальні кодекси Голландії та Іспанії. Так, відповідальність за злочини проти громадського порядку, за Кримінальним кодексом Голландії, передбачена в сьомому та восьмому Розділах: "Злочини, що загрожують загальній безпеці людей і власності" та "Злочини проти державної влади". Згідно з Кримінальним кодексом Іспанії норми про злочини проти громадського порядку зосереджені в Розділі XXII "Злочини проти громадського порядку".

Розділ XIV Кримінального кодексу Голландії присвячений нормам про злочини проти суспільної моральності (19 статей). У кримінальному законі Іспанії виділена спеціальна Глава "Про злочини, пов'язані із заняттям проституцією" (чотири статті).

Набагато більшу кількість норм про відповідні злочини передбачено в Кримінальному кодексі Китайської Народної Республіки (надалі -КНР). Вони зосереджені переважно в Главі "Про злочини проти порядку громад-

ського управління” (втягнення в заняття проституцією, надання приміщень для цієї мети та звідництво, виготовлення, продаж, поширення порнографічної продукції).

Дослідивши злочини проти моральності, А. Ландіна дійшла висновку, що деякі розділи (глави), присвячені цим злочинам, містяться в Особливих частинах кримінальних законодавств Голландії, Литви, Сан-Марино, а кримінальні кодекси Данії, Іспанії, Російської Федерації, Швейцарії, Швеції відносять їх до злочинів проти громадського порядку чи до інших злочинів. При цьому потрібно погодитися з думкою низки вчених, що виділення моральності як окремого об’єкта кримінально-правової охорони є позитивним явищем у зарубіжному Кримінальному законодавстві.

Аналіз зарубіжного законодавства дає підстави до висновку, що більшість країн у власному кримінальному законодавстві містять норми, котрі передбачають відповідальність за хуліганські дії. Безумовно, більшість з них не мають назви “хуліганство” чи не згадують хуліганські мотиви, крім норм, розміщених у кримінальних кодексах пострадянських країн. Хоча в Кримінальному кодексі Ізраїлю відповідні злочини розміщені в Главі “Хуліганство та порушення громадського порядку” (статті 191-193, 194-198). Досить цікавою є криміналізація в ст. 191 КК Ізраїлю бійки: “Той, хто незаконно бере участь у бійці в громадському місці, карається позбавленням волі терміном на один рік”. Звертає на себе увагу й абсолютно визначена санкція цієї норми, що взагалі не відповідає українському законодавству. Водночас досить загальною є ст. 198 КК Ізраїлю, котра передбачає відповідальність за будь-яке діяння, що може призвести до порушення громадського порядку та карається позбавленням волі терміном на три роки. За Кримінальним кодексом Голландії, відповідальність за хуліганські дії охоплюється статтями 141-144, згідно з Кримінальним кодексом Іспанії відповідальність за хуліганські дії охоплюється статтями 557, 559. Потрібно звернути увагу на обов’язкову ознаку таких дій – публічність, яка не є обов’язковою за ст. 296 КК України.

У деяких країнах хуліганство пов’язане із сексуальними діями. Так, за ст. 183а КК ФРН, той, хто публічно вчинить сексуальні дії та цим умисно чи усвідомлено порушить норми суспільної моралі, буде покараний позбавленням волі терміном до одного року або штрафом.

На нашу думку, достатньо актуальною як для українського суспільства (згадаємо хоча б блокування Верховної Ради України та інших державних адміністративних будівель наприкінці 2004 р. під час Помаранчевої революції), так і для міжнародної спільноти (пригадаємо виступи антиглобалістів, сутички футбольних фанатів, масові заворушення у Франції тощо), є криміналізація групового порушення громадського порядку, масових заворушень і закликів до порушення громадського порядку.

Варто зауважити, що не в усіх із вивчених законодавств зарубіжних країн передбачено відповідальність за створення й утримання місць розпусти. Чіткий і розгорнутий опис створення й утримання місць розпусти встановлений у п. 2 ст. 225-10 КК Франції. У цій нормі згадується про володіння, керування, використання, керівництво, сприяння діяльності, фінансування чи участь у фінансуванні будь-якого закладу, відкритого

для публіки або використовуваного публікою, про систематичну згоду чи допущення того, щоб одна або декілька осіб займалися проституцією в цьому закладі чи пошуками клієнтів для цього. Притонами, відповідно до п. 3 цієї статті, є приміщення чи місця, що надаються одним або декількома особами для заняття проституцією. Такі діяння тягнуть покарання у виді тюремного ув’язнення на строк до десяти років або штрафу в розмірі 5 млн франків.

У деяких країнах таку діяльність дозволено. Так, у ФРН - одній з країн, в яких легально існують публічні будинки (так звані “будинки терпимості”) - на початку 90-х рр. XX століття було зареєстровано до 120 тис. повій - одна на 250-500 мешканців.

Зазначимо, що в деяких зарубіжних країнах за втягнення в заняття проституцією передбачається досить суворе покарання. Так, у статті 203 КК Польщі за залучення в заняття проституцією за допомогою насильства, погрози його застосування чи обману або з використанням залежного чи критичного стану потерпілої особи передбачено покарання у виді позбавлення волі на строк від одного до десяти років, а в ст. 225-9 КК Франції - за звідництво, поєднане із застосуванням катувань або інших актів жорстокості, - довічне позбавлення волі та штраф у розмірі 30 млн франків. Більш м’яке покарання передбачив Кримінальний кодекс ФРН, який установив відповідальність за сутенерство - використання в корисливих цілях осіб, які займаються проституцією, - у виді позбавлення волі на строк від шести місяців до п’яти років (ст. 181 а КК ФРН).

Цікавою та сучасною є позиція Кримінального кодексу Франції, що передбачив у п. 10 ст. 225-7 як кваліфікуючу ознаку звідництва (сутенерства чи втягнення в заняття проституцією) використання телекомунікаційних мереж з метою розповсюдження повідомлень невизначеній кількості осіб. Ці положення є актуальними й для нашої країни. При цьому не можна недооцінювати кримінальну відповідальність юридичних осіб за звідництво (ст. 225-12 КК Франції), тобто коли використовується офіційна фірма, що надає якісь законні послуги, котрі є лише прикриттям для незаконного бізнесу зі втягнення в проституцію, організації таких дій, утримання місць розпусти.

В юридичній літературі й особливо в ЗМІ неодноразово підіймалося питання про доцільність існування кримінальної відповідальності за заняття проституцією. У більшості зарубіжних країн такої відповідальності не передбачено. Хоча, наприклад, у Китаї, Латвії, ФРН, Швейцарії таку відповідальність встановлено.

З одного боку, повії завдають шкоди моральним засадам суспільства, розбещують неповнолітніх, поширюють різноманітні захворювання, з іншого, практика застосування найсуворіших кримінально-правових засобів боротьби з повіями себе не виправдала. До того ж проблема розмежування проституції та статевої розбещеності досить складна справа.

Є слушною думка М. Хавронюка, що криміналізація проституції породжує страх бути притягнутою до кримінальної відповідальності за проституцію в жінок-жертв торгівлі людьми. Такі потерпілі загалом не схильні співробітничати з правоохоронними органами, а загроза кримінального переслідування може стати основною перепоною для звернення цих осіб до компетентних органів.

На нашу думку, законодавець правильно декриміналізував відповідальність за заняття проституцією в Україні.

Порівняння вітчизняного кримінального законодавства із зарубіжним щодо регламентування відповідальності за об'єкти предметів, які пропагують культ насильства та жорстокості, дає можливість дійти висновку про більш вдалу конструкцію ст. 300 КК України.

Дослідження досвіду низки зарубіжних країн щодо запобігання втягненню неповнолітнього у вчинення злочинної діяльності дає підстави до висновку, що особливістю зарубіжного кримінального законодавства є відсутність спеціальної норми про втягнення неповнолітніх у вчинення злочинів і формулювання:

1) загального складу поширення серед неповнолітніх інформації та матеріалів негативного характеру, зокрема й предметів, які пропагують культ насильства та жорстокості, порнографічного змісту тощо (Голландія, Швейцарія);

2) особливого складу підбурювання до злочину (Голландія, США).

Так, Кримінальний кодекс Голландії в Розділі V “Злочини проти громадського порядку” містить ст. 131, відповідно до якої “особа, що публічно, усно, у письмовій формі чи за допомогою зображення підбурює іншу особу або інших осіб до вчинення будь-якого кримінального правопорушення й акту насильства проти влади, підлягає тюремному ув'язненню на строк не менший за п'ять років або штрафу четвертої категорії (25 000 гульденів)”.

Більш детально відповідальність за це діяння регламентована в Кримінальному кодексі штату Нью-Йорк, що передбачив відповідальність за підбурювання будь-якої особи до вчинення будь-якого правопорушення, за змову щодо вчинення злочину з однією або більшою кількістю осіб. При цьому відповідальність винного залежить від віку особи, яку схиляють до правопорушення чи з якою “змовляються”, а також виду цього правопорушення.

Також постає питання про причини відсутності в Кримінальному кодексі України відповідальності за вандалізм, яку передбачено в кримінальних законодавствах багатьох країн світу.

Згадаємо, що вандалізм – це безглузде знищення культурних і матеріальних цінностей. Безглуздою поведінкою в юридичній літературі вважають явно недостатню з позиції панівної в суспільстві правової свідомості мотивацію вчиненого, тобто невідповідність між мотивом (те, заради чого знищуються чи пошкоджуються цінності) та метою дії (бажаними для вандала результатами).

В одних випадках цей злочин не має звичної для нас назви “вандалізм” (ст. 196 КК Ізраїлю, ч. 2 ст. 322-1 КК Франції) і пов'язаний з виконанням написів, наклеюванням різних матеріалів на фасади будинків, транспортні засоби, на інше чуже майно. В інших - назва глави (Глава 28 КК Норвегії) чи статей (ст. 214 КК Російської Федерації, ст. 258 КК Республіки Казахстан) відповідає вказаній назві. Так, у статті 291 КК Норвегії передбачено, що за вандалізм підлягає покаранню той, хто незаконно руйнує, пошкоджує, робить непридатним чи псує предмет, який повністю або частково належить іншій особі, і карається штрафом чи позбавленням волі терміном до одного року.

Порівняльний аналіз вітчизняного й зарубіжного кримінального законодавства дає підстави дійти певних висновків.

1. Регламентація відповідальності за злочини,

передбачені в Розділі XII КК України “Злочини проти громадського порядку та моральності”, найбільш наближена до такої регламентації в кримінальних законодавствах більшості пострадянських країн.

Диференціація відповідальності за злочини проти громадського порядку та моральності в межах розділів (глав) у законодавствах країн колишнього СРСР є більш вузькою, ніж у законодавствах решти зарубіжних країн.

2. Аналіз кримінального законодавства пострадянських країн дає змогу виділити основні (типові) розділи, в яких містяться норми, аналогічні Розділу XII КК України. Це, по-перше, злочини проти сім'ї та неповнолітніх; по-друге, злочини проти власності; по-третє, злочини проти громадської безпеки; по-четверте, злочини проти суспільної моральності; по-п'яте, злочини проти громадського здоров'я та співжиття.

3. На основі аналізу кримінального законодавства інших зарубіжних країн можна виділити основні (типові) розділи, в яких містяться норми, відповідні Розділові XII КК України. Це, по-перше, злочини проти сім'ї та неповнолітніх; по-друге, злочини проти особи; по-третє, злочини проти громадської безпеки та громадського порядку; по-четверте, злочини проти суспільної моральності; по-п'яте, злочини проти власності; по-шосте, статеві злочини; по-сьоме, злочини проти релігії, по-восьме, злочини проти державної влади; по-дев'яте, злочини проти порядку управління.

4. Потрібно звернути увагу на деякі кваліфікуючі ознаки втягнення неповнолітнього у вчинення злочину та ввезення, виготовлення, збут і розповсюдження порнографічних предметів (за зарубіжним законодавством), які можливо запозичити до кримінального закону України. Зокрема: вчинення такого злочину батьком, педагогом чи опікуном, застосування до неповнолітнього погрози насильства або насильства (до ст. 304 КК України) та дії, передбачені частиною першою або другою цієї статті, якщо вони вчинені із залученням чи примушуванням неповнолітніх до участі у створенні творів порнографічного характеру (до ч. 3 ст. 301 КК України).

Цікавою та сучасною є позиція Кримінального кодексу Франції, який передбачив у п. 10 ст. 225-7 як кваліфікуючу ознаку звідництва (сутенерства чи втягнення в заняття проституцією) використання телекомунікаційних мереж з метою розповсюдження повідомлень невизначеній кількості осіб. Тому вважаємо за доцільне доповнити ч. 2 ст. 302 КК України такою кваліфікуючою ознакою, як “звідництво для розпусти з використанням електронно-обчислювальних машин (комп'ютерів) і телекомунікаційних мереж”.

На основі вивчення зарубіжного кримінального законодавства доходимо висновку про різну правову природу низки злочинів проти громадського порядку та моральності. Тож вважаємо за доцільне виділити окремі розділи в Кримінальному кодексі України, які б передбачали відповідальність за злочини проти громадського порядку, проти моральності, проти релігії та проти статевого самовизначення.

Література

1. Аистов А.С. Квалификация хулиганства: Учеб.-практ. пособ. - 2-е изд. - СПб., 2001.

2. Бандурка А.М., Зелинский А.Ф. Вандализм. — Х., 1996.

3. Бондаренко Н.А., Дзюба В.Т. Квалификация преступлений против общественного порядка и общественной безопасности: Учеб. пособ. - К, 1990.

4. Бушмин С.И., Дьяченко А.П. Порнография: уголовно-правовой и криминологический аспекты: Учеб. пособ. - М., 1995.

5. Горб Н. Наруга над могилой: экономико-правовые проблемы / Підприємництво, господарство і право. - 2002. - № 5.

6. Григорян К.В. Хулиганство - история проблемы. - 2005. - № 10.

7. Даньшин И.Н. Уголовно-правовая охрана общественного порядка. - М., 1973.

8. Демидов Ю. Массовые беспорядки: уголовно-правовой и криминологический аспекты: Учеб. пособ. - М., 1994.

9. Дудоров О. Порнография і кримінальний закон: питання кваліфікації, проблеми вдосконалення законодавства // Юридичний вісник України. - 2000. - 7-13 грудня.

10. Киренко С. Кримінально-правова охорона неповнолітніх: новий Кримінальний кодекс - старі проблеми // Право України. - 2002. - № 6.

11. Коржанський М. Група осіб як суб'єкт злочину // Право України. - 2005. - № 11.

12. Кутаїська Л. Кримінальне законодавство про злочини проти моральності: порівняльно-правовий аспект // Підприємництво, господарство і право. - 2005. - № 8.

13. Копотун І.М. Притягнення до кримінальної відповідальності за злочини проти громадського порядку та моральності / І.М. Копотун // Вісник Київського національного університету внутрішніх справ. - 2010. - № 5. - С. 120-130.

14. Ліценко Г.І. Відмежування хуліганства від суміжних злочинів і його адміністративного делікту // Право України. - 1999. - № 3.

Копотун І.М.,

*доктор юридичних наук,
старший науковий співробітник,*

проректор з навчальної роботи Інституту СЗРУ

Рудик М.М.,

*здобувач кафедри криминології та
кримінально-виконавчого права*

Надійшла до редакції: 09.12.2014

УДК 343.98:343.83

ПРО ДЕЯКІ ВІКТИМОЛОГІЧНІ ДЕТЕРМІНАНТИ ЗЛОЧИННОСТІ ПЕРСОНАЛУ ВИПРАВНИХ КОЛОНІЙ УКРАЇНИ

Лопоха В. В.

У статті здійснений аналіз механізму протиправної поведінки персоналу виправних колоній через призму її віктимологічної складової, встановлена її роль і місце серед детермінант злочинності, а також запропоновані науково обґрунтовані заходи по запобіганню цих суспільно небезпечних явищ.

Ключові слова: персонал виправних колоній; віктимологічна поведінка; жертва злочину; віктимність; віктимологічне запобігання злочинам.

В статье осуществлен анализ механизма противоправного поведения персонала исправительных колоний сквозь призму его виктимологической составляющей, установлена его роль и место среди детерминант преступности, а также предложены научно-обоснованные меры по предотвращению этих общественно-опасных явлений.

Ключевые слова: персонал исправительных колоний; виктимологическое поведение; жертва преступности; виктимность; виктимологическое предотвращение преступности.

The scientific article is devoted to analysis of the violent behavior mechanism of correctional staff in the light of its victimological component. Its role and place among determinants of crime is established and the scientifically substantiated measures of social dangerous phenomena are suggested in the article too.

Key words: correctional staff, victimological behavior, victim of a crime, victimness, prevention of crimes.

Як показали результати дослідження, однією з детермінант, що породжують і обумовлюють учинення злочинів персоналом виправних колоній, є віктимологічна поведінка окремих осіб з його складу. Саме тому, як

вірно вважає О.М. Джужа, ставлення до жертви злочину в цих колоніях повинно розглядатися з двох позицій:

- по-перше, з позиції соціально-правового захисту її законних прав та інтересів;

- по-друге, з науково-дослідницьких позицій криминології, як криминогенний чинник, що входить у структуру детермінант і механізму злочинної поведінки [1, 295].

Враховуючи зазначений методологічний підхід, вивчення віктимологічної складової в механізмі злочинної поведінки персоналу виправних колоній у ході дослідження було здійснено через з'ясування змісту його діяльності, як суб'єкта віктимологічного запобігання злочинам. Це було обумовлено, зокрема, тим, що свого часу В.С. Мінською встановлено, що 29 % злочинів були вчинені або спровоковані негативними діями потерпілого, або вчинені за його допомогою [2, 16].

З огляду на це та з метою розроблення науково обґрунтованих заходів по віктимологічному запобіганню злочинам, обрана тема статті є актуальною. Більш того, без урахування місця і ролі потерпілого від злочину, пояснення природи вчинення злочинів, суб'єктом яких є персонал виправних колоній, є неможливим. Крім цього, зазначене обмежує можливості оперативного-розшукового запобігання злочинам, що й обумовило вибір цього питання як предмета дослідження.

Як свідчить практика, щорічно персонал виправних колоній стає жертвами злочинних посягань з боку засуджених до позбавлення волі. Так, тільки у 2007 році по таких фактах було порушено 18 кримінальних справ за погрозу або насильство, опір працівникам правоохоронного органу, що склало 3,6 % у структурі загальної злочинності, що мала місце в Державній кримінально-виконавчій службі України [3].

Суттєво не змінилися ці показники у 2008 р. [4, 2], 2009 р. [5, 2] та у 2010 році [6, 2].